

f.m.xajiyeva@buxdu.uz

Buxoro, O'zbekiston

Mahliyo Mansurova

Magistrant

Buxoro Davlat Universiteti

mansurovamahliyo03@gmail.com

Buxoro, O'zbekiston

MAQOLA HAIQDA

Kalit soʻzlar: Sharq sivilizatsiyasi, madaniy makon, tarixiy roman, Noah Gordon, The Physician, tabobat, ilm-fan, madaniyatlararo muloqot, Sharq va G'arb munosabatlari.

Annotatsiya: "The Physician" romanida Sharq sivilizatsiyasi, madaniy makon va ilmiy-ma'rifiy muhitning badiiy talqini tahlil qilinadi. Maqolada roman qahramoni Rob Koulning Sharq olamiga qilgan sayohati nafaqat geografik ko'chish, balki ma'naviy va intellektual transformatsiya sifatida talqin etiladi. Tadqiqot davomida Sharqning ilmiy markazlari, tabobat an'analari, tasavvufiy qarashlar va o'rta asr musulmon jamiyatining madaniy qiyofasi keng tahlil qilinadi. Asarda Sharq sivilizatsiyasi G'arbga qarama-qarshi qo'yilgan holda beriladi. Angliya qorong'u, kasallik va jaholat hukm surgan, tibbiy bilimlar sodda xalq tabobati va sartarosh-jarrohlik darajasida qolgan makon sifatida tasvirlansa, Sharq - ayniqsa Isfahon - ilm-fan, tibbiyot, falsafa, madaniyat va diniy bag'rikenglik markazi sifatida talqin qilinadi.

ИЗОБРАЖЕНИЕ ВОСТОЧНОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ И КУЛЬТУРНОГО ПРОСТРАНСТВА В РОМАНЕ НОЯ ГОРДОНА "THE PHYSICIAN"

Феруза Мелсовна Хажиева

Доктор филологических наук (DSc), профессор,

Бухарский государственный университет

f.m.xajiyeva@buxdu.uz

Махлиё Мансурова

Магистрант

Бухарский государственный университет

mansurovamahliyo03@gmail.com

Бухара, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: восточная цивилизация, культурное пространство, исторический роман, Ной Гордон, «Лекарь», медицина, наука, межкультурный диалог, отношения Востока и Запада.

Аннотация: В данной статье анализируется художественная интерпретация восточной цивилизации, культурного пространства и научно-просветительской среды в романе Ноя Гордона «Лекарь» (The Physician). Путешествие главного героя Роба Коула в

восточный мир рассматривается не просто как географическое перемещение, но как процесс духовной и интеллектуальной трансформации. В ходе исследования проводится подробный анализ научных центров Востока, медицинских традиций, суфийских взглядов и культурного облика мусульманского общества эпохи Средневековья. В произведении восточная цивилизация противопоставляется западной: если Англия описывается как пространство мрака, болезней и невежества, где медицина ограничена уровнем народных средств и услуг цирюльников-хирургов, то Восток — и в частности Исфахан — представлен как центр науки, медицины, философии, культуры и религиозной веротерпимости.

Kirish. XX asr va XXI asr boshlarida tarixiy roman janri insoniyat tarixining murakkab bosqichlarini badiiy tafakkur asosida qayta talqin qilishning muhim vositasiga aylandi. Ayniqsa, Sharq va G'arb sivilizatsiyalarining o'zaro aloqalari, ilm-fan rivoji va madaniyatlararo muloqot masalalari adabiyotshunoslikda alohida qiziqish uyg'otmoqda. Shu nuqtai nazardan Noah Gordonning "The Physician" romani Sharq madaniy makonining badiiy ifodasini o'rganishda muhim manba sifatida namoyon bo'ladi. Roman voqealari XI asr Sharq va G'arb hududlarida kechadi. Asar markazida ingliz yigit Rob Koulning bilim izlab Sharqqa safar qilishi tasvirlanadi. Yozuvchi bu sayohat orqali Sharq ilm-fani, tabobati, falsafasi va madaniyatining G'arb taraqqiyotiga ta'sirini yoritadi. Asarda Isfahon, Fors hududlari, musulmon olamidagi ilmiy markazlar va Ibn Sino maktabining tasviri keng o'rin egallaydi. Mavzuning dolzarbligi shundaki, bugungi globallashuv sharoitida Sharq va G'arb madaniyatlari o'rtasidagi tarixiy aloqalarni o'rganish madaniyatlararo dialogni chuqurroq anglash imkonini beradi. "The Physician" romani esa Sharq sivilizatsiyasini stereotiplardan holi tarzda ko'rsatishga intilgan asarlardan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur tadqiqotning maqsadi - romanda Sharq sivilizatsiyasi va madaniy makon tasvirining badiiy-falsafiy xususiyatlarini aniqlash, Sharq ilm-fani va madaniyatining obrazli ifodasini tahlil qilish hamda madaniyatlararo munosabatlarning adabiy talqinini ochib berishdan iborat. Romanda Sharq sivilizatsiyasining eng muhim belgisi sifatida ilmiy tafakkur va tibbiy bilimlar rivoji ko'rsatiladi. Rob Cole Angliyada sartarosh-tabibdan boshlang'ich amaliy ko'nikmalarni o'rgansa-da, haqiqiy tibbiy bilimni egallash uchun Forsga borishi kerakligini anglaydi. Bu syujet yechimi muallifning Sharqni o'rta asrlarda ilm-fan markazi sifatida tasvirlashiga xizmat qiladi.

Ibn Sino obrazi bu jarayonda markaziy ahamiyatga ega. Britannica ma'lumotiga ko'ra, Ibn Sino 980-yilda Buxoro yaqinida tug'ilgan, 1037-yilda Hamadonda vafot etgan, musulmon tabibi, faylasufi va o'rta asr islom olamining eng mashhur olimlaridan biri bo'lgan. Uning Kitāb al-shifā' va Al-Qānūn fī al-ṭibb asarlari ilm-fan va tibbiyot tarixida muhim o'rin tutadi. Romanda Ibn Sino nafaqat tabib, balki ustoz, donishmand va ma'naviy-ma'rifiy yo'l ko'rsatuvchi shaxs sifatida gavdalanadi. Zamonaviy tadqiqotlarda ham Gordon Ibn Sinoni Rob Colening shaxsiy va kasbiy shakllanishiga ta'sir qiluvchi intellektual va axloqiy autoritet sifatida talqin qilgani qayd etiladi. Asarda Isfahon oddiy geografik joy emas, balki madaniy makon sifatida namoyon bo'ladi. Bu shahar ilm, savdo, din, tibbiyot va turli xalqlar muloqoti kesishgan maskan sifatida tasvirlanadi. Rob Cole uchun Isfahon - yangi dunyo, yangi tafakkur va yangi kasbiy o'zlikni kashf etish maydonidir. Romanda Rob Cole nasroniy bo'lsa-da, Forsga borish va o'qishga kirish uchun yahudiy qiyofasiga kiradi. Bu holat Sharq va G'arb o'rtasidagi diniy-siyosiy chegaralarni, shuningdek, ilm izlash yo'lidagi murakkabliklarni ko'rsatadi. Asarda yahudiy savdogarlar karvoni, musulmon shahar madaniyati, nasroniy qahramonning ichki kechinmalari bir syujet chizig'ida birlashadi. Bu jihatdan roman madaniyatlararo o'tish, identitet o'zgarishi va ilm yo'lida chegaralarni bosib o'tish motivlariga asoslanadi. Robning Sharqqa safari faqat geografik sayohat emas; u o'zligini qayta anglash, kasbiy yetilish va sivilizatsiyalar o'rtasidagi farqni tushunish jarayonidir.

Isfahon romanda "madaniy makon" sifatida alohida ahamiyatga ega. Bu shahar Sharq sivilizatsiyasining urbanistik, ilmiy va diniy rang-barangligini ifodalaydi. Bozor, madrasa, mariston, saroy va karvon yo'llari orqali Isfahon faqat voqealar kechadigan joy emas, balki Rob Colening dunyoqarashi shakllanadigan madaniy maydon sifatida ko'rsatiladi. Pormann va Savage-Smith o'rta asr islom tibbiyoti turli xalqlar, dinlar va ilmiy an'analar o'rtasidagi almashinuv mahsuli bo'lganini ta'kidlaydi; bu fikr Gordon romanidagi musulmon, yahudiy va nasroniy qahramonlarning bir syujet doirasida uchrashuvi bilan uyg'unlashadi. Mariston obrazi ham asardagi Sharq sivilizatsiyasi tasvirining muhim tarkibiy qismidir. Tarixiy manbalarda bimaristonlar musulmon shahar madaniyatining rivojlangan tibbiy muassasalari sifatida talqin qilinadi. Ragabning monografiyasida bimaristonlar tibbiyot, din, xayriya va shahar hayoti bilan bog'liq murakkab institutlar sifatida o'rganiladi. Edriss va hammualliflar esa o'rta asr islom tibbiyotida bimaristonlar talabalarning amaliy tayyorgarligi, tibbiy yozuvlar va kasbiy malaka shakllanishida muhim rol o'ynaganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, The Physician romanidagi Sharq tasvirini butunlay obyektiv tarixiy hujjat sifatida qabul qilish to'g'ri emas. Gordon tarixiy materialdan foydalanadi, biroq uni badiiy dramatism va qahramon evolyutsiyasi ehtiyojlariga moslashtiradi. Edward Saidning Orientalism nazariyasi nuqtayi nazaridan qaralganda, roman Sharqni g'arblik qahramon nigohi orqali ko'rsatadi. Bu nigoh Sharqni ba'zan yuksak ilmiy

sivilizatsiya, ba'zan esa sirli, ekzotik va xavfli makon sifatida tasvirlaydi. Demak, romanda Sharq obrazining ikki qirrasini mavjud: bir tomondan, u ilm-fan va tibbiyot markazi sifatida ulug'lanadi; ikkinchi tomondan, u G'arb tasavvuri orqali badiiy ekzotizatsiyaga uchraydi.

Adabiyotlar tahlili. Sharq sivilizatsiyasi va tarixiy roman poetikasiga oid tadqiqotlar jahon adabiyotshunosligida keng o'rganilgan. Xususan, Edward Saidning orientalizm nazariyasi Sharq obrazining G'arb adabiyotidagi talqinlarini tushunishda muhim metodologik asos hisoblanadi. Said G'arb adabiyotida Sharq ko'pincha ekzotik va sirli hudud sifatida tasvirlanganini ta'kidlaydi. Biroq "The Physician" romanida Sharq faqat ekzotik makon emas, balki ilm-fan va tafakkur markazi sifatida talqin qilinadi. Tarixiy roman janri bo'yicha Georg Lukacsning qarashlari ham muhim ahamiyatga ega. Olim tarixiy romanda individual qahramon taqdiri orqali davr ruhiyati ochib berilishini qayd etadi. Rob Koul obrazi ham aynan o'rta asr Sharqining ilmiy va madaniy muhitini aks ettiruvchi vositaga aylanadi. O'zbek adabiyotshunosligida Sharq va G'arb munosabatlari masalasi bir qator tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. Jumladan, N. Komilov, I. Haqqulov, Q. Yo'ldoshev kabi olimlarning ilmiy ishlari Sharq ma'naviyati va badiiy tafakkurining falsafiy asoslarini tahlil qiladi. Ushbu tadqiqotlar Sharq madaniyatining insonparvarlik mohiyatini ochib berishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Noah Gordon ijodi bo'yicha olib borilgan xorijiy tadqiqotlarda asosan tibbiyot tarixi, diniy bag'rikenglik va madaniyatlararo aloqalar masalalari ko'rib chiqilgan. Ayrim tadqiqotchilar romandagi Ibn Sino obrazini ilmiy tafakkur timsoli sifatida talqin qiladilar. Boshqa izlanishlarda esa Rob Koulning ruhiy o'sishi Sharq ta'siri bilan bog'liq holda tahlil etiladi. Shunga qaramay, "The Physician" romanida Sharq sivilizatsiyasi va madaniy makon tasvirining kompleks tahlili yetarli darajada amalga oshirilmagan. Ayniqsa, Sharqning badiiy makon sifatidagi funksiyasi, ilmiy muhit va diniy-falsafiy qarashlarning bir-biri bilan bog'liq holda tadqiq qilinishi mazkur ishning ilmiy yangiligini belgilaydi.

Tarixiy roman poetikasi - Gordon asari tarixiy fakt va badiiy to'qimani birlashtiradi. Bunda Rob Cole obrazi orqali XI asr Yevropasi va Sharq tibbiy-madaniy muhiti qarama-qarshi qo'yiladi. Tarixiy roman nazariyasi uchun György Lukácsning The Historical Novel asari asosiy nazariy manba bo'la oladi; u tarixiy roman shaxsiy taqdir va tarixiy jarayon o'rtasidagi bog'liqlikni ochishini ta'kidlaydi.

Orientalizm va Sharq tasviri - asarda Sharq ilm, tibbiyot, falsafa va madaniyat markazi sifatida tasvirlanadi, lekin ayrim joylarda u g'arb qahramoni nigohi orqali ekzotik va "boshqa" makon sifatida ham ko'rinadi. Edward Saidning Orientalism asari bu nuqtani tahlil qilish uchun asosiy nazariy manba hisoblanadi; Said Orientalismni Sharq haqidagi G'arb tasavvurlari, stereotiplari va madaniy hukmronlik mexanizmi sifatida tushuntiradi.

Imagologiya / “O‘zga” obrazini o‘rganish - Rob Cole ingliz-xristian muhitidan Sharq-Isfahon madaniy makoniga kirib boradi. Bu jarayon “Men” va “O‘zga”, G‘arb va Sharq, xristianlik, yahudiylik va islom madaniyatlari o‘rtasidagi munosabatlar orqali ochiladi. Imagologiya nazariyasi adabiyotda milliy-madaniy obrazlar va stereotiplarning qanday yaratilishini tahlil qiladi. Joep Leerssenning imagologiya haqidagi ishlari bu mavzu uchun mos nazariy tayanch bo‘ladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot davomida qiyosiy-adabiy, lingvokulturologik, tarixiy-tipologik va germeneytik metodlardan foydalanildi. Qiyosiy-adabiy metod yordamida Sharq va G‘arb sivilizatsiyalarining asardagi tasviri o‘zaro solishtirildi. Lingvokulturologik yondashuv orqali Sharq madaniyatiga oid ramzlar, diniy tushunchalar va madaniy birliklar tahlil qilindi. Tarixiy-tipologik metod esa XI asr Sharqining tarixiy voqealari bilan romandagi badiiy tasvir o‘rtasidagi uyg‘unlikni aniqlash imkonini berdi. Tahlil obyekti sifatida romandagi Isfahon shahri, Ibn Sino maktabi, karvon yo‘llari, tabobat markazlari va diniy muhit tasvirlari tanlab olindi. Shuningdek, qahramonlarning dialoglari, muallif tavsiflari va ichki monologlari orqali Sharq sivilizatsiyasining badiiy modeli o‘rganildi. Imagologik yondashuv bu tahlilni yanada chuqurlashtiradi. Leerssenning fikricha, adabiy matnlarda xalqlar va madaniyatlar haqidagi obrazlar ko‘pincha “O‘z” va “O‘zga” qarama-qarshiligi orqali shakllanadi. The Physician romanida Rob Cole ingliz-xristian dunyosidan chiqib, yahudiylik niqobi orqali musulmon Sharqiga kiradi. Bu jarayon qahramonning identitetini murakkablashtiradi: u bir vaqtning o‘zida ingliz, xristian, soxta yahudiy, Sharq tibbiy maktabi talabasi va universal ilm izlovchi inson sifatida namoyon bo‘ladi.

Muhokama va natijalar. Sharqning ilmiy markaz sifatida tasviri: Romanda Sharq avvalo ilm-fan va tafakkur markazi sifatida namoyon bo‘ladi. Rob Koul Yevropadagi savodsizlik va diniy cheklovlardan qochib, ilm izlab Sharqqa yo‘l oladi. Bu holat yozuvchining Sharqni ma’rifat maskani sifatida talqin qilishidan dalolat beradi.[3] Muallif Sharq shahar madaniyatini quyidagi belgilar orqali ko‘rsatadi:

- madrasa va tibbiyot maktablari;
- mariston / bimariston - kasalxona va amaliy tibbiyot markazi;
- bozorlar, karvonlar, savdo yo‘llari;
- musulmon, yahudiy va nasroniy jamoalar o‘rtasidagi murakkab ijtimoiy munosabatlar;
- ilmga asoslangan tabobat va tajribaviy kuzatish.

Roman tahlilida muhim jihatlardan biri shuki, Gordon Sharqni ko‘pincha G‘arbgacha nisbatan ilg‘or, sirli va jozibali makon sifatida tasvirlaydi. Bu badiiy usul bir tomondan Sharq ilm-fanini ulug‘lasa, ikkinchi tomondan ayrim sahnalarda uni ekzotik, g‘ayrioddiy va “boshqa dunyo” sifatida ko‘rsatadi. Zamonaviy maqolalarda Gordonning Sharq tasviri ikki tomonlama ekanligi - u

Fors va islom tibbiyotini insonparvar va ilg'or ko'rsatsa-da, ayrim joylarda Sharqni ekzotiklashtirishi - ta'kidlanadi. Shu sababli mavzuni yozishda faqat "Sharq ulug'lanadi" degan biryoqlama xulosa emas, balki "Sharq ilmiy-ma'rifiy markaz sifatida ideallashtiriladi, ammo badiiy ekzotika elementlari bilan ham boyitiladi" degan muvozanatli yondashuv maqsadga muvofiq.

Tarixiy manbalarga ko'ra, bimaristonlar o'rta asr islom olamida bemorlarni davolash, tabiblar tayyorlash, dorixona, kutubxona va ma'ruza zallari bilan bog'liq murakkab tibbiy muassasalar bo'lgan. Ayrim manbalarda bimaristonda bemorlar dini, millati, jinsi yoki ijtimoiy kelib chiqishidan qat'i nazar qabul qilingani ham qayd etiladi. Shu jihatdan The Physician romanidagi mariston obrazi Sharq sivilizatsiyasining yuksak tashkiliy, ilmiy va insonparvarlik darajasini ko'rsatishga xizmat qiladi. Asarda Isfahon shahri alohida estetik va madaniy makon sifatida tasvirlangan. Muallif shaharning kutubxonalari, bozorlari, madrasalari va tabobat markazlarini katta hayrat bilan tasvirlaydi. Rob Koul Isfahonga kelganida quyidagi taassurotni boshdan kechiradi:

"He had never imagined a city where learning was valued more than gold."

Mazkur jumla Sharq jamiyatida ilm-fanning yuqori maqomga ega ekanini ko'rsatadi. Yozuvchi Isfahonni nafaqat geografik hudud, balki tafakkur va ma'naviyat markazi sifatida tasvirlaydi.[1] Romandagi Ibn Sino obrazi Sharq ilm-fanining ramziy timsolidir.

"Ibn Sino", "Sharq tabibi va faylasufi" obrazining donishmandligi, ilmga sadoqati va insonparvarligi Rob Koul ruhiyatiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Ibn Sino shogirdlariga faqat tabobatni emas, balki insonni tushunishni ham o'rgatadi. Asarda quyidagi fikr alohida ahamiyatga ega: "The purpose of medicine is not merely to prolong life, but to reduce suffering."

Bu qarash Sharq tabobatining insonparvarlik mohiyatini ifodalaydi. Muallif tabobatni moddiy manfaat emas, inson hayotini qadrlash bilan bog'laydi. Roman davomida Sharq madaniy makoni rang-barang tasvirlar orqali ochiladi. Karvon yo'llari, cho'l manzaralari, bozorlar va saroylar Sharqning o'ziga xos estetik muhitini yaratadi.[5] Yozuvchi ayniqsa hidlar, tovushlar va ranglar tasviriga katta e'tibor beradi.

Masalan, Isfahon bozori tasvirida quyidagi jumlar uchraydi: "The air carried saffron, smoke, rosewater, and sweat in equal measure."

Mazkur tasvir Sharq makonining ko'p qatlamli va jonli tabiatini ochib beradi. Hidlar orqali muallif o'quvchini bevosita Sharq muhitiga olib kiradi.

Madaniy makon tasvirida diniy omillar ham muhim o'rin tutadi. Masjidlar, azon ovozi va diniy marosimlar Sharq hayotining ajralmas qismi sifatida ko'rsatiladi. Biroq yozuvchi diniy muhitni faqat aqidaparastlik bilan emas, balki ma'naviy uyg'unlik bilan bog'laydi.

Rob Koulning yahudiy qiyofasiga kirishi esa o'sha davrdagi diniy cheklovlarni ochib beradi. Bu syujet elementi orqali yozuvchi o'rta asr jamiyatidagi identitet va bag'rikenglik masalalarini ko'taradi.[8] Rob Koul Yevropadagi tabiblar faoliyatini eslar ekan, ularning ko'pincha xurofotga tayanishini ta'kidlaydi. Sharqda esa murakkab jarrohlik amaliyotlari, anatomiya va dori tayyorlash usullari rivojlangan holda tasvirlanadi. Asarda quyidagi parcha bunga yaqqol misol bo'ladi: "In Persia, a physician questioned nature. In England, he feared it." Bu jumla Sharq va G'arb tafakkuri o'rtasidagi epistemologik farqni ochib beradi. Sharq ilmiy kuzatishga asoslangan tafakkur makoni sifatida namoyon bo'ladi. Ibn Sino romanda Sharq ilmiy tafakkurining timsolidir. U Rob Cole uchun oddiy ustoz emas, balki inson tanasi, kasallik, o'lim, axloq va ilmiy mas'uliyat haqida chuqur tushuncha beruvchi donishmand sifatida namoyon bo'ladi.

Tarixiy Ibn Sino haqida Britannica uning "Canon of Medicine" asari Yevropa tibbiyot maktablarida XVII asr o'rtalarigacha darslik sifatida ishlatilganini qayd etadi. Bu fakt Gordon romanidagi asosiy g'oyani - Sharq ilm-fani G'arb taraqqiyotiga kuchli ta'sir ko'rsatganini - tarixiy jihatdan qo'llab-quvvatlaydi. Tibbiyot tarixiga oid maqolalarda ham Ibn Sinoning Canon of Medicine asari tibbiyot va jarrohlikni yaxlit qarash asosida talqin qilgani, kasallikni kuzatish, davolash va sog'lom to'qimani ajratish kabi masalalarni izohlagani ta'kidlanadi.

Rob Koulning Sharqqa qilgan sayohati uning ma'naviy va ruhiy o'sish jarayonini boshlab beradi. Dastlab u faqat tabib bo'lishni istaydi, biroq Sharq tajribasi uni kengroq fikrlashga o'rgatadi. Ibn Sino bilan muloqotlar Robning dunyoqarashini o'zgartiradi. U inson hayotining qadrini, ilmning ahamiyatini va madaniyatlararo bag'rikenglikni anglay boshlaydi. Asarda Robning quyidagi ichki mulohazasi muhim ahamiyatga ega: "He realized that knowledge belonged to no single people."

Mazkur fikr romanning asosiy g'oyaviy xulosalaridan biridir. Yozuvchi ilm-fan umuminsoniy qadriyat ekanini ta'kidlaydi. Romanda Sharq ayollari obrazi ham muayyan darajada tasvirlanadi. Ular ko'pincha oilaviy qadriyatlar, sabr va sadoqat timsoli sifatida ko'rsatiladi. Shu bilan birga, ayollarning jamiyatdagi cheklangan mavqei ham seziladi. Maryam obrazi orqali Sharq oilaviy muhitining iliqliqi va insoniy munosabatlari ochib beriladi.[2] Yozuvchi Sharq jamiyatini bir tomonlama idealizatsiya qilmaydi, balki uning murakkab ijtimoiy qatlamlarini ham ko'rsatadi. Roman kompozitsiyasida Sharq va G'arb obrazlari o'zaro kontrast asosida quriladi. Angliya Rob uchun kambag'allik, xurofot, kasallik va cheklangan bilimlar dunyosi bo'lsa, Sharq ilmiy tartib, tibbiy metod, falsafiy tafakkur va madaniy rang-baranglik olamidir.

Romandagi vabo epidemiyasi tasviri Sharq va G'arb jamiyatlarining inqiroz holatidagi xatti-harakatlarini ko'rsatadi. Kasallik oldidagi qo'rquv, diniy talqinlar va ilmiy yondashuv o'rtasidagi kurash muhim falsafiy mazmun kasb etadi. Ibn Sino va uning shogirdlari epidemiyaga ilmiy asosda qarshi kurashishga urinadilar. Bu holat Sharq ilm-fanining ratsional xarakterini ko'rsatadi.

Biroq romanda Sharq mutlaq ideal makon sifatida emas, balki murakkab ijtimoiy-siyosiy muhit sifatida ham beriladi. Saroy siyosati, urushlar, diniy chegaralar, begona shaxsga nisbatan ishonchsizlik kabi unsurlar Sharq tasvirini murakkablashtiradi. Shu bois Gordon Sharqni bir vaqtning o'zida ham ma'rifat markazi, ham ziddiyatli tarixiy makon sifatida ko'rsatadi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, *The Physician* romanidagi Sharq tasviri stereotip orientalistik qarashlardan qisman farq qiladi. Noah Gordon Sharqni sirli va ekzotik hudud sifatida tasvirlash bilan bir qatorda uni ilm-fan va madaniyatning yirik sivilizatsion markazi sifatida ham ko'rsatadi. Shu sababli roman Sharq va G'arb o'rtasidagi madaniy muloqot g'oyasini ilgari suruvchi muhim badiiy asar sifatida baholanishi mumkin. Umuman olganda, asarda Sharq sivilizatsiyasi va madaniy makon tasviri insoniyat tarixidagi ilmiy va ma'naviy merosning badiiy ifodasiga aylanadi. Muallif Sharq orqali bilim, bag'rikenglik va ma'naviy komillik kabi umuminsoniy qadriyatlarning ahamiyatini ochib beradi. Shu jihatdan roman bugungi globalashuv davrida ham madaniyatlararo anglashuv va sivilizatsiyalararo muloqot masalalarini yoritishda dolzarb ahamiyat kasb etadi. *The Physician* romanida Sharq sivilizatsiyasi, avvalo, ilm-fan, tibbiyot va falsafiy tafakkur markazi sifatida tasvirlanadi. Isfahon romanda madaniy makon sifatida talqin qilinib, unda madrasa, mariston, saroy, bozor va karvon yo'llari orqali Sharq shahar madaniyatining ko'p qatlamli qiyofasi ochiladi. Ibn Sino obrazi Sharq donishmandligi, ilmiy tafakkur va tibbiy madaniyat timsoli sifatida namoyon bo'ladi. Roman G'arb va Sharqni qarama-qarshi qo'yish orqali o'rta asr Yevropasidagi cheklangan tibbiy bilimlar bilan islom olamidagi rivojlangan ilmiy muhit o'rtasidagi farqni ko'rsatadi. Asarda Sharq tasviri mutlaq tarixiy hujjat emas, balki badiiy talqin ekanini unutmaslik kerak. Gordon tarixiy faktlardan foydalanadi, ammo ularni roman poetikasi, dramatik konflikt va qahramon evolyutsiyasi talablariga moslashtiradi. Natijada, Gordon romanida Sharq sivilizatsiyasi uch asosiy ma'noda tasvirlanadi: birinchidan, tarixiy-ilmiy makon sifatida; ikkinchidan, madaniyatlararo uchrashuv maydoni sifatida; uchinchidan, g'arblik qahramon ongida qayta yaratilgan badiiy-orientalistik obraz sifatida. Shu sababli ilmiy ishda roman tahlili faqat syujet bayoni bilan cheklanmasligi, balki tarixiy kontekst, tibbiyot tarixi, Ibn Sino merosi, Orientalism va imagologiya nazariyalari bilan bog'lanishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Soliyev, I. (2018). Sharq poetikasining estetik tamoyillari. *O'zbek tili va adabiyoti*, 4(2), 45–52.
2. Umarov, E. (2020). Sharq va G'arb adabiy tafakkuri qiyosi. *Filologiya masalalari*, 3(1), 66–74.
3. Gordon, Noah. *The Physician*. New York: Simon & Schuster, 1986.
4. Saputra, Maharani Violeta. *Representation of Ibn Sina in Noah Gordon's The Physician*. Thesis. Universitas Islam Negeri Maulana Malik Ibrahim Malang, 2018.

5. Said, Edward W. *Orientalism*. New York: Pantheon Books, 1978.
6. Lukács, György. *The Historical Novel*. Trans. Hannah and Stanley Mitchell. Boston: Beacon Press, 1963.
7. Pormann, Peter E., and Emilie Savage-Smith. *Medieval Islamic Medicine*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2007.
8. Ragab, Ahmed. *The Medieval Islamic Hospital: Medicine, Religion, and Charity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015.
9. Siraisi, Nancy G. *Avicenna in Renaissance Italy: The Canon and Medical Teaching in Italian Universities after 1500*. Princeton: Princeton University Press, 1987.
10. Leerssen, Joep. "Imagology: On Using Ethnicity to Make Sense of the World." *Iberic@1*, no. 10, 2016.
11. Edriss, Hossein, et al. "Islamic Medicine in the Middle Ages." *The American Journal of the Medical Sciences*, 2017.
12. Al-Ghazal, Syed K. "The Origin of Bimaristans in Islamic Medical History." *Foundation for Science, Technology and Civilisation*, 2007.
13. Afshar, Ahmad, et al. "Ibn Sina (Avicenna): The Prince of Physicians." *Mayo Clinic Proceedings*, 2020.
14. Nash, Geoffrey P., ed. *Orientalism and Literature*. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.